

PAPER DETAILS

TITLE: Televizyon Haberlerinde Terörizm Olgusunun TRT'nin Haber Söylemi Bağlamında
İncelenmesi

AUTHORS: Sibel KARADUMAN,N Mert BATU

PAGES: 359-374

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1724625>

Televizyon Haberlerinde Terörizm Olgusunun TRT'nin Haber Söylemi Bağlamında İncelenmesi

Analysis of Terrorism Fact in Television News Within Context of TRT's News Discourse

Sibel KARADUMAN*
N. Mert BATU**

ÖZET

Terör haberleri, ulusal ve uluslararası güvenliği tehdit etmesi açısından her zaman haber değeri taşıyan konuların başında yer almıştır. Terör eylemlerine ve bu eylemlerde mağdur olan kişilere ilişkin (şehit düşen askerler ya da sıradan vatandaşlar gibi) medya temsillerinde kullanılan dil ve haber söylemi önemlidir. Haber medyası, toplumsal olayları kamuoyuna yansıtmının ötesinde, varolan toplumsal güç ve iktidar ilişkilerinin kurulduğu, pekiştirildiği, yeniden üretildiği ve dolaşıma sokulduğu araçlar olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda, medya sıklıkla 'baskın değerleri kutsama', egemen ideolojinin düşünce ve davranış kalıplarını sunma adına bireyleri toplumsal yapıyla bütünleştirme ve statükonun devamlılığını sağlama stratejisine başvurur. Özellikle devlet kanalı olması nedeniyle TRT'nin terörizm olgusuna ilişkin, kullandığı haber dili ve söylemi, statükonun devamlılığı ve devletin gücü ve iktidarının sağlanması adına dikkat çekicidir.

Bu bağlamda çalışmada, özellikle gündemde olan "Demokratik Açılım" sürecinde, TRT'nin geçmiş dönemle günümüz arasında, terör ve terör olaylarına ilişkin haber söyleminde herhangi bir değişiklik olup olmadığı söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Yapılan söylem analiz sonucunda, özellikle demokratik açılım sürecinin sonrasında; demokratikleşme çabalarına yönelik ifadelerin çoğunlukta olduğu, TRT'nin haber söylemlerinde demokratikleşme ve barış ortamına ilişkin vurgu yapıldığı ve terör haberlerinin şimdiye kadar yaşanan acılara ve kayıplara dayandırılarak nedensellik ilkesi çerçevesinde sunulduğu saptanmıştır. TRT'nin haber dili ve söylemi toplumsal uzlaşıya çağrı mekanizması gibi işlemekte, terör sorununa ilişkin belirli söylemsel oluşumları yinelemekte ve çağrışımsal olarak söylemsel bir düzeneği oluşturmaktadır. Ancak haber metinlerinde demokratik açılım süreci sonrasında barış ortamı için toplumsal uzlaşıya ve sağduyuya yapılan vurgunun daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Özetle demokratik katılım süreci öncesinde daha çok durum tanımı sınırlılığında kalan terör haberleri söylemlerinin, demokratik katılım sürecinin başlamasıyla, barış, sağduyu ve toplumsal uzlaşım söylemlerinin öne çıkartılarak değiştiği bulgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Terör, televizyon haberleri, haber söylemi, TRT

Çalışmanın Türü: Araştırma

ABSTRACT

Terror news are always leading subject matters in newsworthy subjects since they threaten national and international security. Language and news discourse which are used in media representations related with terrorist actions and people who are victims of these actions (about martyrs or ordinary people) are very important. Beyond reflecting social events to public opinion news media has a function of establishing, confirming, reproducing and circulating existing social powers and government relationships. Within this context media frequently uses "blessing dominant forces", integrating individuals with social structure for presenting dominant ideology's ideas and attitude forms. Especially; since TRT is public television news language and discourse of TRT related with terrorism fact is striking for durability of status quo and providing governancy.

Within this context, especially in recent "democratic opening out" period, changes, if exist, in discourse of TRT related with terror and terrorist events between past and present time have been analysed with discourse analysis method.

It is necessary to analyse the language used in news in order to understand the way dominant discourses in news texts are made. Certain codes and professional values that are dominant within an industrial structure are used in the language of news. A dominant way of discourse is developed via news texts by using these codes. The most important linguistic characteristic of news is that the news texts use the daily language both in written and audio-visual media. However, this daily language is transformed into various styles of linguistic use during the production process of news texts. Especially in terror news that threatens the national security, media demonstrates a similar position close to one another. It is possible to observe a structured and rooted language in the Turkish media within the news regarding the actions of PKK. For example, there isn't any certainty upon terrorism-related concepts in the terminology. Such words as "terrorist", "guerilla", "attacker", "urban guerilla", "partisan" and "urban terrorist" are used by the media. Passive sentence structure is dominant in editing of both conflicts and operations in terror news. Common ground of terror-related news is that they involve a way of addressing that calls people to common sense in view of close fights and deaths. In terror-related news that has a language covering up the violence taking place in the region, a linguistic structure that aims not to aggravate the conflicts.

In news samples, we encounter word and sentence structures where governmental security forces are active in law and order related cases. When these bodies represented as the active subject are convinced as being associations to be trusted by the society,

* Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi

** Arş. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi

the individual who is not aware of it interiorises this via the discourse made by the news. Hence, dominant values are indirectly supported and reproduced. When discourses or cases ensuring the continuity of the status-quo are represented in the media; alternative, resisting or different discourses are alternated and left out of the agenda. The language that dominates the discourse of these news is that people or opinions that are organised against the government, illegal or destroy the social order won't be given a chance to live. On one hand, media displays a behaviour that opposes to the legal order while it makes an indirect suggestion in the direction of respecting this order. Hence, the dominant ideology that operates secretly and implicitly produces its hegemony continuously.

The discourse of the news can not be held separate from people and organisations with power/strength in the society. "In this sense, question of how predominant discourses which are in the direction of reproducing dominance relations take place within the news discourse has a central role in studies in this field." (İnal,1995:116). Therefore, the way the discourse of government takes place in media texts in terms of its discursive patterns and formats is important in line with the goal of this study. This field is a problematic one. Because when the case is governmental speeches and declarations of governmental authorities are concerned, reporting is made by using the same expressions in the news texts (such as "declared, said, expressed", etc.) Thus, we see that this format is more dominant in the language of TRT which is the official government channel. It is obvious that the declarations of the government itself is clearly reflected in the news discourse of TRT. Because of the production format of news texts produced, another discursive order of TRT does not allow other discursive orders and expressions. For the closed text features in news texts, there is a structure which gives minimum place to comments and flexible discourses. In the official government channel, news concerning the government or terror do not allow to break this structure either, on the contrary, more definite case definitions are made. Because governmental discourses are placed within remarks, expressions, themes and certain expression patterns that are produced around certain limitations and restrictions in news texts. In this sense, this study uses discourse analysis method in order to analyse whether there have been any changes in the news discourses of TRT regarding terror and terror incidents between the past and today, with a selection of news from the beginning of the "Democratic Initiative" in specific.

In the study, in order to analyse the news texts, it is firstly benefited from the formulation developed by Teun A. Van Dijk within his analysis regarding how media discourse is configured through news. Teun van Dijk does not consider news a genre but a discourse and perceives the news discourse as a product of the existing dominant discourses within the society. Van Dijk who uses the method of critical discourse analysis, analyses the news according to its macro and micro structures in his studies regarding the news discourses. In newspaper news, the macro-structure of news consists of the heading, subheading, photograph, spots written with the different fonts and the news entries. The structure of news which follows a hierarchic structure is organised by this chart. In the analysis of the macro-structure, such components as the headings, news entries, the main case, news sources, background and context information are studied. The things that constitute the micro-structures of news texts is the word selections and the sentence structures (syntax). Besides, the convincing methods of the news, i.e. its rhetoric as well as the links between sentences following one another take place among the micro-structural features. Micro structural characteristics of the news have an important function in configuration of a discourse. According to T. van Dijk, discourse of a news is a whole that consists of its macro and micro features and can only be understood when analysed together with the production and reception process of the news.

The study is based on the comparative analysis that demonstrates whether there are any discursive similarities or differences in discourses of TRT as the official government channel regarding the terror news before and after the democratic initiative process. The comparison will be realised within the framework of T. van Dijk's micro analysis.

In this section of the study, the language and discourse of terror news on the main news bulletin of TRT recorded randomly between September 2008 and September 2009 are observed. It is tried to understand the configuration codes of the governmental discourse in terror news and whether there is a change in the news discourses of TRT before and after the democratic initiative. In line with the main theme of the study, 5 analysis categories are determined. News samples are analysed under these category titles. These categories are as follows: "news regarding the martyrs", "official government discourse", "discourses that highlights the power of Turkish Armed Forces (TSK)", "discourses regarding terror incidents and terrorists", "discourses of the civilians and terror sufferers" and "discourses regarding the solution of the terror problem".

In this study which makes a comparison on the terror-related news discourses of the government television before and after the democratic initiative process as the period selected, the result found in the common ground of both terms is that definition of the government about the information on its organisational functioning during the production of information about itself; determination of the government as the subject in this information production area; reinforcement of the government's power in the world of definition as well as the discourse of news and aiming at a democratic environment become even more clear. It is observed that terror which might form a threat against the continuity of the status-quo is presented in a limiting structure in the news with discursive patterns, making the auditing and restricting mechanism of the government function. This structure produces itself over the discourse from the news language to the use of image as well as the limit of the background information to certain ideological addressing.

Before the democratic initiative process, reference to the integrity of the government and the nation is made in news texts and an extra importance is attributed to the Turkish Armed Forces who is responsible for protecting the government. The "rank of martyrdom" valued above everything is blessed with the language used in martyr news while social practices and power relations are reproduced within this dominant discourse in news texts. The news language and discourses by TRT used in terror-related issues gives important hints about the status-quo, the power of the government and the continuity of the power.

After the democratic initiative process, expressions regarding democratisation efforts are in majority. The common point and the similarity in the news made after the initiative is that the atmosphere of democratisation and peace is the general reference of news discourses. It is found in news discourses that democratisation initiatives or attempts are put into action with control

because of the danger of subversion or destroying the social balance. It would not be wrong to say that as a whole, the threat of subversion exists as an inherent issue for the discourses regarding the democratic initiative and this case is reflected impliedly in news discourses. It is observed that in the government discourse, discourses by various subjects on the same issue - i.e. democratic initiative process – are developed and these themes are frequently repeated in news practice. In this sense, democratisation elements in the government discourse are mostly presented within the principle of casualty based on the sufferings and losses so far. On the other hand, it is also found that the emphasis on social consensus and common sense is more within the news texts after the democratic initiative process. Peace, common sense, consent manufacture and social consensus are the highlighted concepts in the running of the democratic participation process.

Hence, governmental discourse and the government's official channel TRT are articulated to each other; they protect and sustain their discursive function. It is observed that beyond projecting terror incidents to the public opinion, TRT functions as an institutional order that supports, strengthens, reproduces and circulates the governmental discourse and the existing political power.

Keywords: Terror, television news, news discourse, TRT

The type of research: Research

1-) Giriş

Siyasal şiddet türlerinden biri olarak görülen terörizm ile amaçlanan kitlelere korku salmak ve güvensizlik ortamı yaratmaktır. Eylemleri aracılığıyla amaçlarını gerçekleştirmek isteyen kişi ya da gruplar, özünde şiddet barındıran eylemleriyle bu şiddeti meşru ve yasal olmayan yollarla kullanırlar. Terörizmin amacı, şiddet aracılığıyla siyasi otorite üzerinde bir baskı unsuru oluşturarak ve kamuoyunu sindirerek siyasi bir hedefe ulaşmaktır. Ulusal güvenliğe ve demokratik düzene karşı bir tehdit unsuru olan terörizm çeşitli yöntemler kullanarak siyasi bir azınlığın iradesini çoğunluğa zorlamayı hedeflemesiyle bu bağlamda bir yıldırma hareketi olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla terörist eylemin kendisi bir mesajdır. Teröristlerin istediği de bu mesajları yaymak, halkın dikkatini çekmek ve bunlara meşruluk kazandırmaktır. “Teröristler dikkat çekmek, kamuoyunca tanınmak, yetkililer tarafından bir güç olarak kabul edilmek, onlarla diyaloga girmek, saygınlık ve yasallık sağlamak isterler. Bunun yanında kendilerinden kamuoyunun haberdar olmasını sağlamak, korku yaratmak, gündemde kalmak ve yasallaşma zemini yaratmak arayışı içindedirler.”(Onay, 2009:126)

Terörizm, geçmişten günümüze toplumların en önemli sorunlarından biridir. İnsanoğlunun temel hakkı olan yaşam hakkını tehdit eden bu sorun, ulusal ve uluslar arası önlemler ve terörizmle mücadelede belirlenen stratejilerle aşılmaya çalışılmaktadır. Bu stratejiler arasında medyanın tavrı önem taşımaktadır. Yapılan araştırmaların bulguları, medyada haber olan konular arasında terör haberlerinin en çok okunan ve izlenen haberler olduğunu ortaya koymaktadır. (Topçuoğlu,1992, Aytaç ve Bal:1996) Terör olaylarının medya açısından bakıldığı zaman bir haber değeri bulunduğu, okur/izleyici kitlesi açısından da “öğrenilmesi, bilgilendirilmesi” gerekli olan olaylar olduğu görülmektedir.(Avşar, 2009:83) Dolayısıyla terörizm hakkında kitlelere bilgi sağlayan ana kaynak olması nedeniyle medya ve haber söylemi terörizmle mücadelede önemli rol oynamaktadır.

Resmi yetkililerin terörist eylemlerin sık sık haber yapılması konusunda terörist grupların kamuoyunda tanınırlıklarının artması ve eylemcilere güç kazandırdığı yönünde endişeleri bulunmaktadır. Bu yüzden medyanın terör haberleri konusundaki sorumluluğu devletin resmi ideolojisini tehlikeye atma olasılığı nedeniyle diğer toplumsal kurumlara göre daha önem taşımaktadır. Terör haberlerinin medyada yer alması, terörizmin haber edilmesi yoluyla eylemin ve eylemcilerin meşruluk kazanacağı, yayınlarla ulusal güvenliğinin ve sivil halkın yaşam güvencesinin tehlikeye düşeceği gibi gerekçelerle terör haberlerine çeşitli sınırlamalar getirilmiş, terör haberciliğinde devlet kontrolünde ve denetiminde bir söylem gelişmiştir.

Dolayısıyla resmi ideoloji için teröristlerin ve terör eylemlerinin medyadaki temsillerindeki haber içerikleri, kullanılan haber dili ve söylemi üzerinde hassasiyet gösterilmesi gereken bir konudur. Haber söyleminin terörü arttırıcı ya da azaltıcı etkilerinin bulunduğu yolunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Seçilen sözcüklerin, ifade biçimlerinin ve cümle yapılarının olayları, olguları anlama ve anlamlandırmada kamuoyu üzerinde etkin bir rol oynamaktadır.

Askeri seçkinler, polis ve emniyet güçleri devletin güvenlik gücünü temsil etmektedir. Bu yüzden egemen ideolojinin güçlü bir savunucusu olan bu kesim, televizyon haberlerinde sıklıkla görünmekte, devletin birliği, bütünlüğü, askeri bir söylem içinde tekrar tekrar onanmakta ve kutsallaştırılmaktadır. “Bu bağlamda ideoloji, belirli bir kültüre veya kuruma özelliğini veren egemenlik ilişkileri üzerinde ve çevresinde inşa edilen anlam biçimlenmelerini oluşturmada kilit bir rol oynar (Mumby,2004:126).”

Toplumsal bir siva, harç görevi gören egemen ideoloji, devletin güvenlik güçlerine karşı güven ortamını oluştururken, devlet lehinde ortak sağduyunun ve toplumsal rızanın sağlanmasında da işlev görmektedir.

Haberler birçok sunum biçimleri arasında egemen söylemin karşıtlarına en az yer veren, kapalı ve resmi söylem içinde yapılandırılan ve yine egemen söylemler çerçevesinde kapanan metinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Haber söylemi öyle bir yapılandırılır ki, 'açık söylem'in ardındaki 'örtük söylemi' algılamak zorlaşır. Böylelikle "haber medyası bu yolla, egemen söylemleri uyuşturma dönüşümüne ve bu süreç içinde hegemonyaya yönelik rızanın oluşumunda aktif bir rol oynamaktadır (İnal,1996:114)." Kapalı ve resmi söylem içinde yapılandırılan ve yine egemen söylemler çerçevesinde kapanan metinlere en çok TRT'nin haber söylemi içinde rastlanmaktadır. TRT'1 haberlerinde resmi dil ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. İdeolojik yapısı nedeniyle terör haberleri konusunda resmi kaynakların açıklamalarına büyük oranda bağlı kalan TRT, devletin sözlerini aktaran kurum olarak, egemen olan bu ideolojiyi pekiştirir ve yeniden üretme pratiğini yerine getirmiş olur. Egemen ideoloji bu yüzden özneler üzerindeki denetimi yitirmemek için sürekli açık ve kapalı olarak tüm toplumsal pratiklerde kendisini yeniden üretir.

Bu bağlamda, demokratik katılım süreci öncesi ve sonrasında TRT'nin terör haberlerinin söyleminde herhangi bir değişiklik olup olmadığı, haber dilinin mikro yapısal özelliklerinin analizi yapılarak bulgulanmaya çalışılmıştır.

Terör Haberlerinde Medyadaki Egemen Söylem

Söylem, egemenlik ilişkilerinin hem kurulduğu hem de temsil edildiği birincil araçtır ve ideoloji, söylemi ve egemenlik ilişkilerini bağlantılandırmakta, dolayımlayıcı kapasiteyle işlev görmektedir (Mumby,2004:137). İdeoloji aslında söylemsel pratiklerle bağlantılandırılmış bir yapıya sahiptir.

Söylem, dil içinde şifrelenmiş ideolojiyi toplumsal ve kurumsal olarak ortaya çıkarmaktadır. Söylem, söylenmesi olanaklı olan ve olanaklı olmayı betimler, sınırlandırır ve tanımlar. Söylem içinde ideolojiyi barındırır, ideoloji de söylem oluşumundaki çerçeve olarak görülebilir. Söylem mesajın söylediği, ideoloji ise; söylenebilecek olanı belirleyen kodlamadır. Söylem, ideolojilerin yeniden üretiminde ve günlük ifadelerde vazgeçilmez bir rol oynar. Bu nedenle ideolojilerin söylemde nasıl ifade edildiği veya gizlendiği ve böylece aynı zamanda toplumda nasıl yeniden üretilebileceği önem taşımaktadır. Söylem kurgusunda eğilim, toplumsal bir pratik olarak toplumsal yaşamda dilin nasıl işlediğine, söylemin içindeki iktidarın nasıl kurumlaştığına doğru kaymıştır. Açık uçlu anlatımda söylemde ortaya çıkan kapanmanın altında, anlamlandırmaya yön veren bir güç olarak gizli/örtük bir şekilde ideoloji yatmaktadır. Dolayısıyla her söylem, içinde ideolojiyi barındırmaktadır.

Fairclough, söylemin yapılar tarafından biçimlendirildiğini, aynı zamanda yapıların biçimlendirilmesine ve yeniden biçimlendirilmesine, yeniden üretimine ve dönüşümüne de katkıda bulunduğunu belirtir. Bu yapılar, doğrudan doğruya söylemsel/ideolojik bir doğaya sahiptir –söylemin düzeni, kodlar ve sözcükler ve söz-alma teamülleri gibi bunların öğeleri- ancak bunlar ayrıca dolayımlanmış bir biçim içerir, politik ve ekonomik yapılar, pazardaki ilişkiler, cinsiyet ilişkileri, devlet ve eğitim gibi sivil toplum kurumlarındaki ilişkiler gibi (Fairclough, 2003:159). Kısaca söylem, toplumsal dünyayı vareden ilişkilerin, özne ve nesnelerin yaratılmasına ve sürekli yeniden yaratılmasına katkıda bulunur.

İdeolojiler, söylem içinde dilsel gösterge aracılığıyla varlık kazanırlar. Söylem içinde egemen olma mücadelesi önemlidir. Anlam da bu mücadeleye süreçte oluşur. Söylem bir anlamın dil pratiği içinde sabitlenmeye çalışılmasıdır. Bu süreçte bazı anlamlar içeride, bazı anlamlar dışarıda yer alır. "Anlamın gizil yapısı ve düzeyini gösteren dil, böylece ideolojinin bulunduğu yer olarak tanımlanmaktadır. Dilin yapısı ideolojik mesajların kodlanma düzeyidir, fakat dilin kullanıcıları kolaylıkla bu yapının özelliklerini anlayamaz ve deşifre edemezler (McLellan'dan akt: Üşür,1997:79).

"Toplumsal gerçekliği belli bir ideolojiye göre düzenekleyen söylem, kuşkusuz en önemli siyaset aracıdır. Çünkü her söylemsel olay, bağlamı oluşturan olumsal koşullara bağlı olarak oluşurken, durumları, bilginin nesnelerini, toplumsal kimlikleri, öznelerarası ve gruplararası ilişkileri vareder. Söylemin bu var edici özelliği, tarihin belli bir anında belli grupların çıkarı doğrultusunda sunulan "gerçeği" ya da ideolojiyi söz dışı davranışlarda da düzenleyerek, her söylemsel olayda yeniden üretmek sürdürülmesini sağlayabileceği gibi karşıt söylemsel pratikler aracılığıyla toplumsal dönüşümlere de katkıda bulunabilir (Fairclough ve Wodak'tan akt: Yağcıoğlu, 2002:6). Bu eksende tartışılması gereken soru; söylemsel

pratikler sisteminin, iktidar biçimlenmelerinin yapısını ve egemen ilişkileri kuran anlamsal inşayı yeniden üretmeye nasıl hizmet ettiğidir.

Medya çalışmaları açısından söylem kavramı, ideoloji ile birlikte ele alındığında haberlerin (medya metnlerinin) toplumsal iktidarın kurulmasındaki rolünü sergilemekte çıkış noktaları sağlamaktadır. İdeolojinin işleyişi “belirli tür çıkarları siyasi iktidarın belirli biçimleri adına maskelendiği, rasyonalize edildiği, doğallaştırıldığı, evrenselleştirildiği ve meşrulaştırıldığı süreçler” olarak gerçekleşmektedir. Bunun yanında siyasal yapıya yönelik olan rıza ve bu rızanın oluşum sürecinde, Gramsci’nin deyimıyla “hegemonya”larını (Gramsci,1997)* kurma sürecinde, haber metnlerinin ve habercilerin rolü yadsınamaz. Bu süreçte, bahsedilen toplumsal rıza, haber metinleri, haber içerikleri aracılığıyla kurulur. Bu nedenle, haberi ve tüm medya metnlerini bir söylem olarak ele almak son derece önemlidir.

Haber metinleri de içerik açısından birer söylemdir. Haberin söyleminin oluşmasında haber kaynağı, haberin üretildiği kurumun ve toplumun ekonomi politikası, haber profesyonelleri ve editöryal süreç, belirleyici bir rol oynamaktadır. Haber ve buna bağlı olarak söylem, belirli bir üretim sürecinin sonunda oluşmaktadır. Bunun sonucunda üretim sürecini kontrol edenlerin de parçası olduğu egemen ideoloji üretilmektedir. Bu ideolojik unsurlar haber metninin düzenlenişi ile oluşurlar. Çünkü haber metinleri içerisinde belli egemen düşünceler, yaklaşımlar, anlatılar öne çıkarılır. Bunun sonucunda belli dünya görüşlerini taşıyan ideolojik ve kapalı bir metin ortaya çıkar.

Haber metinlerinde egemen söylemlerin nasıl kurulduğunu anlamak için haberde kullanılan dilin incelenmesi gerekmektedir. Haber dilinde endüstriyel bir yapı içerisinde egemen olan belli kodlar ve profesyonel değerler kullanılır. Bu kodlar kullanılarak haber metinleri aracılığıyla egemen bir söylem biçimi geliştirilir. Haberlerin en önemli dilsel özelliği haber metnlerinin ister yazılı ister görsel-işitsel medya olsun gündelik yaşamda insanların kullandığı dili kullanmasıdır. Ancak bu gündelik dil, haber metnlerinin üretilmesi sürecinde farklı dilsel kullanım biçimlerine dönüştürülür. (İnal, 1996:116-132; İnal, 1997:154-157)

Özellikle ulusal güvenliği tehdit edici terör haberlerinde medya, benzer, birbirine yakın bir duruş sergiler. Türk medyasının PKK’nın eylemlerine ilişkin haberlerde yapılanmış ve kemikleşmiş bir dil görmek mümkündür. Örneğin, terörizm ile ilgili kavramlar konusunda terminolojide bir kesinlik yoktur. Medya tarafından “terörist”, “gerilla”, “saldırgan”, “kent gerillası”, “partizan”, “kent teröristi” gibi sözcükler kullanılmaktadır.

Terör haberlerinde gerek çatışma gerek operasyon haberlerinin kurgusunda edilgen cümle yapısı hakimdir. Terörle ilgili haberlerin ortak paydası, sıcak çatışmalar ve ölümler karşısında kamuoyunu sağduyuya çağıran bir sesleniş barındırmaktadır. Bölgede yaşanan şiddetin üstünü örten bir dili olan terör haberlerinde, çatışmaları alevlendirmemeye yönelik bir dilsel yapı kullanılmaktadır.

Haber örneklerinde, yasa ve düzenin sözkonusu olduğu durumlarda devletin güvenlik güçlerinin etken olarak kurgulandığı sözcük ve cümle yapılarıyla karşılarız. Etken özne olarak temsil edilen bu kurumlar, bir yandan toplumun güven duyulması gereken kurumları olarak ikna edilirken, bunun farkında olmayan birey de, haber söylemi aracılığıyla bunu içselleştirmektedir. Böylelikle egemen değerler dolaylı yoldan desteklenir ve yeniden üretilmiş olmaktadır.

Terör illegal şiddeti içermesi nedeniyle bir “suç”tur. Bu tür haberlerin söyleminde suçluların eylemlerine ilişkin cümlelerde bu kişiler çoğunlukla aktif ajan olarak konumlandırılır. Devletin güvenlik gücünün temsilcilerinin eylem ve işlemleri ise, pasif cümleler aracılığıyla verilir. (ele geçirildi, tutuklandı, yakalandı, gibi...) Aktif ya da etkin cümle yapıları, (köyü bastı, bomba attı, mayın döşedi, gibi...) haberin merkezine eylemin failini koyar ve ona açık bir biçimde sorumluluk yükler. Pasif ya da edilgen cümle yapıları ise; eylemin failini belirsizleştir ve sorumluluğu fail dışına iter. Bir başka ifadeyle, hukuksal ve yasal düzene karşı davranış sergileyenler, bu eylemlerin faili olarak, aktif cümle yapılarında temsil edilmektedir.

Terör haberlerinde egemen olan söylem, devletin birliği bütünlüğü ve bölünmezliği üzerine kurulur. Dolayısıyla teröristlerle girilen bir sıcak çatışma sonucu ölen, güvenlik güçleri (asker, jandarma, köy korucusu gibi), şehitlik mertebesine ulaşmaktadır. Vatani uğruna ölen kişilere verilen bu mertebe,

* Gramsci’nin hegemonya yaklaşımından hareketle, medyanın tutarlı bir ideolojiyi sürekli olarak yönetilenlere sunduğunu ve toplumsal rızayı sağladığını savunan Kültürel Çalışmalar Okulu, iktidar sahipleri ile medya arasındaki ilişkinin dolaylı olduğunu vurgular. Medyanın görece özerkliği, iletilen içeriğe duyulan güveni ve meşruluğu artırır. Böylelikle medya iletilerinin doğal görünmesi sağlamış olur. (Shoemaker ve Reese, 1997:117)

kutsallaştırılarak bu durumun ideolojik olarak üstü örtülmektedir. Şehit düşen kişinin yakınları da “vatan sağolsun” söylemiyle, vatanın her şeyden üstün olduğunu onaylayıp, egemen ideolojiye eklemlenmiş olmaktadır.*

Medyada statükonun devamlılığını sağlayan söylemler ya da olaylar temsil edilirken, alternatif, direngen ya da farklı görüşler, ötekileştirilerek gündem dışı bırakılır. Bu haberlerin söylemine hakim olan dil, iktidarın karşısında örgütlenen, yasal olmayan ve toplumsal düzeni bozan kişi ya da görüşlere yaşama şansı verilmeyeceğidir. Medya bir yandan hukuksal düzene karşı gelenleri sergilerken, bir yandan da bu düzene uymak yönünde dolaylı bir telkinde bulunmaktadır. Böylece gizli ve örtük bir biçimde işleyen egemen ideoloji, hegemonyasını sürekli üretmiş olmaktadır.

Haber söylemi içinde yaygın olarak kullanılan bir başka strateji, BİZ/ONLAR kutuplaşmasıdır. Terör, çatışma, protesto gibi hukuksal düzen dışı eylemler, biz/onlar kutuplaşmasına örnek olarak gösterilebilir. Bu kutuplaşmanın ekseninde sivil halkın ve devletin karşısında, terör olayına karışan kişi ya da illegal örgütler yer alır. Bu haberlerin ortak yanı, genellikle taraflardan birinin hükümet, iktidar ya da devlet olması diğer tarafın ise, içinde bulunduğu düzenden hoşnut olmayan ve düzene karşı gelenlerden oluşmasıdır. Bu tarz eylemler, haber metni sonunda genellikle hukuksal düzen temsilcilerinin müdahalesi ile statüko lehine sonlandırılır ve söylem kapatılır.

Dolayısıyla Gramsci'nin belirttiği gibi ortak duyu (Gramsci,1997) haline gelen bu kültürel çerçevelerle, medya aracılığıyla toplumsal düzen ve toplumsal rıza sağlanmış ve dolayımlanmış olur. Haber söylemi içinde gizli ya da örtük bir biçimde yer alan egemen söylemler de medya metinlerinde yeniden üretilir.

Metin analizleri sadece haberlerde ‘neyin’ ‘nasıl’ söylendiğini açıklamaktan çok haberin üretim sürecindeki yapılanmanın metinlere nasıl yansıdığı sorununa dikkat çeker. Ayrıca bu yapılanmayı, habercilik işinin örgütlendiği, kültürel, siyasal ve ekonomik yapının ayırmaksızın ele alır ve inceler. “Medya genel olarak egemen yapıya ve egemen değerlere karşı olan ve bunları tehlikeye atan her türlü olaya karşıdır. Bu sebeple “statüko içinde yer alan ve statükoyu sürdüren kurumların sözcülerinin öznel görüşlerinin nesnel olarak temsil edilmesi, haberin söylemsel yapısı içerisinde ideolojinin işleyişinde bir strateji olarak oldukça önemlidir” (Dursun, 2001:125).

Medyada terör haberlerinin sunumunda sıklıkla devletin güvenlik güçleri ile ilgili durum tanımı yapıldığını, hukuk ve düzen temasının sürekli yinlendiği genel bir eğilimdir. Devletin güç ve iktidarını sarsmayacak şekilde, statükonun devamlılığını iktidar lehine destekleyen haber söylemlerinin dolaşıma sokulduğunu ve egemen bir dil haline getirildiğini görmekteyiz. Bu bağlamda çalışmanın amacı devletin resmi televizyonu olan TRT’de terör olaylarına ilişkin haber söylemlerinde, son dönemde gündemde olan Demokratik Açılım Tartışmalarından sonra bir yıl önceki döneme göre herhangi bir değişiklik olup olmadığını incelemektir.

TRT ve Devlet Söylemi

Toplumsal/güç iktidarın haber metinlerinde nasıl kurulduğuna dair bir sorgulama haber dilinin ve söyleminin incelenmesini ve ele alınmasını gerektirmektedir. Liberal çoğulcu yaklaşımın medya ve siyasi sürecin birbirini etkileyen iki karşıt güç olduğu savına karşılık, medyayı ekonomik, siyasi ve askeri söylemlerin yeniden üretildiği, kurulduğu yer olarak ele alan eleştirel yaklaşımdan yola çıkılarak gerçekleştirilen medya araştırmalarında, haberin dili ve söylemi ve iktidarın nasıl söylemsel pratiklerle yeniden üretildiği giderek artan derecede önemli kabul edilmektedir (Canbulat, 2006:37).

Haberin söylemi, toplumdaki güç/iktidar sahibi kişi ve kuruluşlarından ayrı tutulamaz. "Bu anlamda egemenlik ilişkilerinin yeniden üretimine dönük, baskın söylemlerin haber söylemi içerisinde nasıl yer aldığı sorusu, bu alandaki çalışmalarda merkezi bir yer tutmaktadır (İnal,1995:116). Dolayısıyla bu çalışmanın amacı doğrultusunda medya metinlerinde söylemsel kalıpları ve formatıyla devlet söyleminin yer alış biçimleri önemlidir. Bu alan sorunlu bir alandır. Çünkü devletin sözleri ve devlet yetkililerinin yaptığı

* Althusser’e göre, ideoloji, *yapının* özne üzerindeki bir etkisidir; özneye dışsaldır, çoğu zaman bilinçdışı olarak yaşanır ve öznelere egemen değerleri benimseterek onları sistemle uyumlu hale getirir. Toplumsal formasyonun bir yansıması olarak ideoloji, bireyleri yakalar ve onları egemen ideolojinin bir taşıyıcısı olarak bağlar. (Üşür, 1997:43) Bir başka ifadeyle Althusser, bir öznenin fikirlerinin, bu öznenin fikirlerinin kaynaklandığı ideolojik aygıtı tanımlayan maddi ritüelin kurallarıyla düzenlenmiş maddi pratiklerde yeralan kendi maddi eylemleri olduğunu söylemektedir. (Althusser, 1978:169)

açıklamalar sözkonusu olduğunda, haber metinlerinde aynı ifadeler yer verilerek aktarılmaktadır. (dedi, söyledi, ifade etti gibi) Dolayısıyla devletin resmi kanalı olan TRT dilinde daha çok bu formatın hakim olduğunu görüyoruz. TRT'nin haber söyleminde devletin kendi sözlerinin açık bir şekilde yansıtıldığı ortadadır. TRT'nin bir başka söylemsel düzeninin, üretilen haber metinlerinde üretim formatı nedeniyle farklı söylemsel düzenek ve ifadeler yer vermeye pek izin vermemektedir. Haber metinlerinde kapalı metin özellikleri nedeniyle yoruma ve esnek ifadeler en az yer verilen bir yapı söz konusudur. Devletin resmi kanalında yine devletin ya da terörün haber edildiği konular bu yapının kırılmasına müsaade etmemekte, aksine daha kesin durum tanımları yapılmaktadır. Çünkü devlet söylemi haber metinlerinde belirli sınırlılıklar ve kısıtlamalar dahilinde üretilen sözler, ifadeler, temalar ve belirli ifade kalıpları içersine yerleştirilmektedir.

Resmi açıklamalar, basın açıklamalarında belirgin ve alışılmış ifade kalıplarıyla söylem anlamsal olarak kapanmaktadır. Özellikle ulusun ve devletin güvenliğini tehdit altına alan terör haberlerinde söylemsel kısıtlamalar daha belirgin bir mekanizma olarak işlemektedir. Bu haberlerde devletin kurumsallığı güçlü bir şekilde pekiştirilirken, egemen anlamsal kalıplar yinelenmektedir. Devleti merkeze alan bir söylemsel düzen geliştiren TRT, devletin kendisine ait bilgisini resmi ideoloji çerçevesinde belirlemekte ve inşa etmektedir.

Devletin resmi otoritelerinin söylemlerinin dolaşıma sokulduğu bir habercilik anlayışına sahip olan TRT; resmi ideolojinin içinden konuşan bir haber dili ile devlete ait resmi bilginin haber söyleminin içine kodlandığı ve yeniden üretildiği bir tanım evreninde yayıncılık anlayışını sürdürmektedir. Haber metinlerindeki söylemsel işleyiş, Anayasa, yönetmelikler, yasa maddeleri, yasal düzenlemeler ve basın açıklamaları gibi devletin güçlü kurumsallığını pekiştiren temel başvuru kaynaklarına dayandırılarak oluşturulur. Bu temel kaynaklara sürekli gönderme yapılarak “doğruluk” ve “gerçeklik” nosyonuyla habercilik pratikleri yerine getirilmiş olur.

TRT'nin dili daha çok inanırılığını kullandığı nesnel ve şeffaf dile dayanır. Genellikle hiyerarşiye dayanan bir anlayış içinde kaynak kişilerin söylemleri sıralanır. Egemen söylemler içinde devletin içine en çok yerleşmiş olanlara yer verilir. TRT haber metinleri egemen söylemler içinde kapanan metinlerdir. Başbakan ve bakanların yaptıkları açıklamalar, dolaylı anlatılarda “belirtti”, “açıkladı” gibi anlamı güçlendirecek sözcüklerle birlikte verilirken, muhalefetin açıklamaları “iddia etti, öne sürdü” şeklinde izleyiciyi sorgulatmaya yöneltecek bir anlatım içinde sunulur. Devletin mesafeli, çıkarlar üstü birleştirici konumu, TRT'nin “nesnel-şeffaf” anlatısı dolayımı ile yansıtılır. Terör haberlerinin söyleminde “biz” olarak devletin kurumsal işleyişi, “öteki” olarak da illegal terör örgütleri ve örgüt üyeleri kodlanmaktadır.

TRT'nin terör haberleri söyleminde haberin makro yapısı içinde durum tanımlarının öne çıktığı ve birincil tanımlayıcılar dediğimiz akredite haber kaynaklarına bağlı kalındığı ve alternatif açıklamalara yer verilmediği görülmektedir. Kapalı bir metin olarak haberde yer alan başkalarının görüşlerini, bakanlar, politikacılar, baskı grupları sözcükleri, yasama, yürütme ve yargının üst düzey yetkilileri oluşturur. Akredite kaynaklara bağımlı olma, haber kaynaklarının durum tanımlarına çokça yer verilmesi, arkaplan bilgisinin, belli detayların verilmemesi haberin kapalı metin olduğu yargısına ulaşılmasını sağlamaktadır. Gazeteci kullandığı dil ve yaptığı kodlamalarla iletisini oluştururken, bir yandan haber kaynaklarının söylemlerinin de yeniden üreticisi konumundadır. Bu nedenle haberlerde olaylar tiplleştirilirken, alternatif bir bakış açısı, farklı görüşler dışlanmaktadır. Eğer sözün düzeni verili metin ve çerçevelere (bunlar resmi açıklamalar, yasal ve hukuksal düzenlemeler gibi) bağımlı olarak üretiliyorsa, daha başlangıçta alternatif ve çoğulcu öğeleri doğası gereği dışta tutacaktır. Haberler birçok sunum biçimleri arasında egemen söylemin karşıtlarına en az yer veren, kapalı ve resmi söylem içinde yapılandırılan ve yine egemen söylemler çerçevesinde kapanan metinler olarak ortaya çıkmaktadır.

Terörizm Olgusunun TRT'nin Haber Söylemi Bağlamında İncelenmesi

Bu çalışmada terör haberlerinin sunumunda TRT'nin haber söylemine bakılacağı için araştırma yöntemi olarak eleştirel söylem analizi kullanılacaktır.

Fairclough'a göre eleştirel söylem çözümlemesi, verili bir tarihsel ana ait söylemsel pratikler, olgular ve metinlerle daha geniş toplumbilimsel ulamlar olan toplumsal ve kültürel yapılar, ilişkiler ve süreçler arasında örtük olan nedensellik ve belirleyicilik bağıntılarının sistematik bir biçimde açığa çıkarmayı; bu pratiklerin, olguların ve metinlerin güç ilişkileri ve güç mücadelesiyle nasıl biçimlendiğini araştırmayı ve

toplumu oluşturan öznelerarası bu güç ilişkilerinin söylem aracılığıyla nasıl örtükleştirildiğini ve bu nedenle egemen söylemin bizzat kendisinin bir güç ve hegemonya aracı olduğunu açıklamayı amaçlamaktadır. (akt:Yağcıoğlu, 2002:6-7).

Teun van Dijk, haberi bir tür olarak değil, bir söylem olarak ele almakta, haberin söyleminin toplumda varolan egemen söylemlerin bir ürünü olarak görmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi yöntemini kullanan van Dijk, haber söylemi incelemelerinde haberi makro ve mikro yapılarına göre inceler. Gazete haberlerinde haberin makro yapısını, başlık, alt başlık, fotoğraf, ayrı puntolarla yazılan spotlar ve haber girişleri oluşturur. Hiyerarşik bir yapıyı takip eden haberin yapısı, bu şema tarafından organize edilmektedir. Makro yapı çözümlemesinde başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, ardalın ve bağlam bilgisi, gibi unsurlar ele alınmaktadır. Haber metinlerinin mikro yapılarını oluşturan ise, sözcük seçimleri ve cümle yapıları (sentaks) dır. Ayrıca haberin ikna yolları yani retorik, arka arkaya gelen cümleler arasında kurulan ilişkiler de mikro yapısal özellikler arasında yer almaktadır. Haberin mikro yapısal özellikleri söylemin kurulmasında önemli bir işleve sahiptirler. (van Dijk,1988:19-38;2007:170)

Haber söyleminin mikro yapısı içinde yer alan sözcük seçimleri, toplumdaki varolan güç/iktidar sahibi söylemlerin uyuşma dönüşükleri en dikkat çekici yerdir. Bu konuda verilen en yaygın örnek, farklı bakış açılarına göre bir kişinin "özgürlük savaşçısı" ya da "terörist" olarak kitle iletişim araçlarında sunulmasıdır. Benzer örnek, Glasgow Medya Grubu'nun işçilerle ilgili olarak yaptığı bir araştırmada ortaya çıkmıştır. Endüstriyel meselelerde tipik olarak seçilmiş bazı sözcüklerle basında yer alan işçiler, genellikle işverenle karşılaştırıldığında daha olumsuz sözcüklerle sunulmuşlardır. "İşçiler *talep eden*, işverenler de *arız edenler* olarak sunulmakta, toplumda varolan temel inançlar ve ideolojiler ifade edilmektedir (akt: Özer,1999:127).

Çalışmada terör haberlerinde devlet söyleminin nasıl inşa edildiği sorusundan hareketle Teun A. Van Dijk tarafından geliştirilen mikro yapısal analiz formülasyonundan yararlanılmıştır. İncelemenin temelini, devletin resmi kanalı olan TRT'nin demokratik açılım sürecinin öncesinde ve sonrasında terör haberlerine ilişkin temsillerinde söylemsel benzerlikler ya da farklılıklar olup olmadığını ortaya koyan karşılaştırmalı bir analiz oluşturmaktadır. Karşılaştırma T. van Dijk'in mikro analiz yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde Eylül 2008 ve Eylül 2009 tarihlerinde TRT'nin ana haber bülteninde rastlantısal olarak kaydedilen terör haberlerinin diline ve söylemine bakılmıştır. Terör haberlerinde devlet söyleminin kuruluş kodlarını anlamaya ve demokratik açılım süreci öncesi ve sonrasında TRT'nin haber söylemlerinde herhangi bir değişiklik olup olmadığı incelenmiş, çalışmanın temel izleği doğrultusunda, 6 inceleme kategorisi belirlenmiştir. Haber örnekleri bu kategori başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bu kategoriler;

- Şehitlere yönelik haberler
- Hükümetin Resmi Söylemi
- Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'nin gücünü öne çıkaran söylemler
- Terör eylemleri ve teröristlere ilişkin söylemler
- Sivil Halk ve Terör Mağdurlarının Söylemleri
- Terör Sorununun Çözümüne İlişkin Söylemler

Analiz Bulguları:

-Şehitlere Yönelik Haberler:

Demokratik Açılım Öncesi:

"Şehitlerimizi ebediyete uğurladık." (08.09.2008) "Şehitleri-miz" sözcüğü ile bizden olan, bu vatanın evladı, bu vatanın toprağı için canını veren anlamı haber söyleminde güçlü bir anlamsal kuruluşa dikkat çekmektedir. Böylelikle terörle mücadelede hayatını kaybeden devletin güvenlik gücünün temsilcileri ya da koruyucuları, (asker, polis, gibi) şehitlik mertebesine ulaşmakta, öte yandan şehit mertebesi de kutsallaşmaktadır.

"Bingöl'de şehit olan er Eyyüp Gürsoy Bursa'da toprağı verildi...."şehit babasının metanetli duruşu, takdir topladı." (04.09.2008) Terörle ilgili yapılan haberlerin birçoğu, şehit düşen askerin öykülerine ayrılır. Şehit cenazelerinde özellikle ailelerin duygularına yer verilir ve yaşanan bu kayıp ve büyük acı karşısında bile

ailelerin *metanetli duruşu*, onaylanan, takdir edilen, beğenilen bir duruş ve tepki olarak haber dilinde kurulmuştur.

Şehit Uzman Çavuş Murat Gürel, Samsun'da son yolculuğuna uğurlandı. Eşi tabutun başında, sessizliğiyle ders vermek istedi hainlere. Cenazeye katılan vatandaşlar teröre lanet okudu. Bingöl'deki şehit jandarma er ramazan demirci içinse Kütahya'da tören düzenlendi. Şehidin ailesi tören boyunca metanetini korudu. Bölgede düzenlenen operasyonda 4 terörist ele geçirildi. (03.09.2008) “Hain” sözcüğü terör haberlerinde teröristleri nitelendirmede oldukça sık kullanılan bir sözcüktür. Bu haberde şehitler için düzenlenen tören, “son yolculuk” olarak ifadelendirilirken, bir önceki haberde aynı metanetli duruş gibi, şehit yakının sessiz duruşu yine takdir edilen bir tepki olarak sunulmuştur. Haber söylemi, yapılanların karşılıksız kalmadığını, devletin güvenlik güçlerinin görev başında olduğunu belirten “*bölgede düzenlenen operasyonda 4 terörist ele geçirildi*” cümlesiyle kapanmıştır.

Demokratik Açılım Sonrası:

Şehitler son yolculuklarına uğurlandı. Hakkârinin Şemdinli ilçesinde şehit olan uzman çavuş Mehmet Güçlü Mersin'de Abdullah Erkman'da Ankara'nın Polatlı ilçesinde toprağa verildi. Hain saldırı sonrasında şehit olan uzman çavuş Abdullah Erkman 23 yaşındaydı ve 4 yıldır uzman çavuş olarak görev yapan Erkmen'in 1.5 ay önce Şemdinli'ye tayini çıkmıştı. Abdullah Erkmen için Ankara'nın Polatlı ilçesi Merkez Cami'nde tören düzenlendi. (01.09.2009) Demokratik açılım sonrasında da şehit haberleri, yaşam öyküleri ve düzenlenen şehit cenazelerinden bilgilendirmelerle benzer söylemsel düzende verilmektedir.

-Hükümetin Resmi Söylemi:

Demokratik Açılım Öncesi:

Türkiye'de terör, ülkenin temel çatışma ve gerilim konularının başında gelir. Çatışma ve gerilim, toplumsal olay ve olguları medya açısından haber yapmaya değer kılan kıstaslar arasındadır. Terör haberlerinde egemen olan söylem, devletin birliği bütünlüğü ve bölünmezliği üzerine kurulur. Dolayısıyla hükümetin söylemi daima bu yöndeki çabaların ve kararlılığın ön plana çıkartılmasıyla kurulur. Terör haberlerinin temsiline ilişkin, gerek kamu yayıncılığı gerekse özel yayıncılık yapan televizyon kanallarında resmi ideolojinin devletin güç ve iktidarını sarsmayacak şekilde, statükonun devamlılığını iktidar lehine destekleyen haber söylemlerinin dolaşıma sokulduğunu ve egemen bir dil haline getirildiğini görmekteyiz.

Demokratik Açılım Sonrası:

Seygili seyirciler Başkent Ankara'da bugün hareketli bir gün daha yaşandı. Güvenlik zirvesi başbakan Erdoğan başkanlığında yapıldı. Toplantının gündeminde terörle mücadele ve demokratik açılım süreci vardı. Erdoğan daha sonra Çankaya'ya Cumhurbaşkanı Gül'le görüşmeye gitti. Demokratik açılım tartışmaları sürerken başbakanlıkta sürpriz bir kararla güvenlik zirvesi yapıldı. Zirvede ilk gelen isim Başbakan Erdoğan'dı. Onu dört bakan izledi. Başbakan yardımcısı Cemil Çiçek, Milli Savunma, Adalet ve İç işleri Bakanı sırasıyla başbakanlığın kırmızıyla kaplı merdivenlerinden çıktı. Askerler ise, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ öncülüğünde başbakanlık binasına topluca geldi. Yaverlerin ellerindeki geniş klasörler ve deri çantalar dikkat çekti.. Zirvenin ardından iki cümlelik açıklama geldi. Açıklamada ülke genelinde iç güvenlik ve asayişin sağlanması için alınmış tedbirler gözden geçirilmiş, terörle mücadelede önümüzdeki dönemde izlenecek politikalar üzerinde durulmuştur denildi. (03.09.2009) Devletin kendisine ait bilgisine ve kurumsal işleyiş düzenine ait bu bilgilendirme, ortak bir amaç uğrına -yani terörün son bulmasına yönelik- yapılan Güvenlik Zirvesi toplantısını anlatmaktadır. Devletin en üst kurumlarının temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşen toplantının önem derecesi “*Yaverlerin ellerindeki geniş klasörler ve deri çantalar dikkat çekti.*” ile pekiştirilmektedir. Toplantı sonrası yapılan açıklamada *ülke genelinde iç güvenlik ve asayişin sağlanması için alınmış tedbirler gözden geçirilmiş, terörle mücadelede önümüzdeki dönemde izlenecek politikalar üzerinde durulmuştur.*denilmiştir şeklindeki açıklama, hükümetin demokratik açılım sürecinde kontrollü bir şekilde ilerlediğini, terör gibi toplumsal hassasiyet taşıyan bir konuda temkinli adım attığını göstermektedir.

Törene şehidin ailesi, yakınları Genel Kurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ, Milli Savunma Bakanı Veadi Gönül, siyasi ve askeri yetkililer ve çok sayıda vatandaş katıldı. (01.09.2009) cümlesiyle devlet erkanının siyasilerin, askerlerin ve vatandaşların şehitlerine sahip çıktıkları ve yanında yer aldıkları, terörün ülkedeki birlik ve beraberliği bozmayacağı aksine terörün üstesinden birlik ve beraberlik içinde gelineceği mesajı kodlanmaktadır.

Başbakan: T.C. Devletin ya da T.C. hükümetinin bir terör örgütünü ya da teröristleri muhatap alması onlarla müzakereye oturması asla ve asla söz konusu olamaz bunu da çok açık ve net söylüyorum. Kimse bizi böyle bir yere oturtmaya kalkmasın bizim muhatabımız topyekûn 72 milyon vatandaşımızdır. Bunun dışında bir muhatap kabul etmedik etmeyiz. (03.09.2009) Başbakanın bu söylemi, demokratik açılım sürecinin içerğine dair, ipuçlarını vermektedir. Dolayısıyla bu söylemle daha baştan bu girişimin sınırları çizilmiş, hareket alanı çerçevelendirilmiştir. Dolayısıyla Başbakan, “teröristlerle pazarlığa mı oturulacak ?” sorusuna baştan yanıt vermiş, sorumlu olduğu 72 milyon vatandaşını üst düzeyde konumlandırmıştır.

Spiker: Erdoğan bir genç tarafından kendisine yazılan mektuptan bahsederek başbakanım ne olur artık bu işi çözün diyordu. Benim partime oy vermediğini de söylüyor ama bir gerçeği tespit ediyordu diye konuştu. (03.09.2009) Yine bu söylemde terör sorunun ideolojik görüş farklılığı gözetmeksizin, herkesin sorunu olduğu ve tüm ülke vatandaşlarının genel isteğinin bu sorunun çözülmesinden yana olduğu vurgulanmaktadır.

Spiker: Engellere rağmen, engellemelere rağmen, tabriklere rağmen bu süreci hayırla tamamına erdireceğiz. Sabır ve sağduyumuzu muhafaza etmek zorundayız, soğukkanlılığımızı yitirdiğimiz anda bu sorundan beslenenlerin oyununa geliriz ki asla ve asla soğukkanlılığımızı yitirmeyeceğiz. (03.09.2009) Başbakanın demokratik açılım sürecinin zorlu bir süreç olduğu ve süreçte engellerle karşılaşılacağı, ancak bu süreci en iyi şekilde tamamlamanın yolunun öncelikli olarak sabırlı ve soğukkanlı olmaktan geçtiği bu söylemle öne çıkarılmıştır. Bu söylemle halk, sabırlı ve soğukkanlı olmaya çağrılmaktadır.

Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç: Türkiye'deki en büyük işlerden birisi de halkımızın kucaklaşması yaraların sarılması terör belasının biran önce bitmesi ve ülkemiz de güneşli günlerin güzel günlerin başlaması kardeşliğin, buğurun yeniden hakim olmasıdır. (03.09.2009) Hükümetin Başbakandan sonra üst düzey yetkililerinden biri olan Arınç, bu haberle amaçlanan, hedeflenen istenilen barış ortamını, “güneşli günler, huzur ve kardeşlik” sözcükleri bağlamında resmetmiştir.

Başbakan: Biz bu yola çıktık bu yükü üzerimize aldık bedeli ne olursa olsun bunu ödemek suretiyle yola devam edeceğiz. Biz milletimizden yetkiyi bu şartla aldık. Bu omuzlarımızdaki emaneti milletimizden aldık. Milletimize hayal kırıklığı yaşatamayız dedik. Bütün meselelerin üzerine cesaretle gittik ve gidiyoruz. Demokratik açılıma karşı duranlar çıksınlar annelerin yüreğini serinletecek annelerin gözyaşını dindirecek bir öneri getirsinler. (05.09.2009) Başbakan hükümet olarak demokratik açılım konusundaki kararlılığa, millete karşı olan sorumluluk bilinciyle devam edeceklerini vurgulamış, açılıma karşı duranlara da öneri getirmeleri için çağrıda bulunmuştur. Ertesi gün Devlet Bakanı Egemen Bağış da, Sürece karşı çıkanların tarihe karşı sorumlulukları olacaktır. (06.09.2009) söylemiyle bunun bir hata olacağına vurgu yapılarak muhalif kanad eleştirilmektedir.

Spiker: Hükümet demokratik açılım kararlılığını sürdürüyor. Başbakan yardımcısı Bülent Arınç, Partisi'nin bu yoldan dönmeyeceğini bir kez daha tekrar etti. (07.09.2009) cümlesindeki “bir kez daha” ifadesi, sıklık belirtmekte ve hükümetin kararlı olduğu ısrarlı bir tavrı betimlemektedir.

Demokratik açılımla ilgili girişimlerden bu yana, hükümetin tavrı ve söylemi oldukça açık bir biçimde ifade edilmiştir. Hükümet yetkililerinin yaptığı açıklamalar, söylemsel düzenek olarak benzerlik göstermekte, başlatılan demokratikleşme çabalarında kararlılık ve yoldan dönmeme sıklıkla vurgulanmaktadır. Haberin mikro yapısal özelliklerinden biri olan ikna yolları yani retorik, arka arkaya gelen ve çözüm yollarını ve demokratik açılımı olumlayan cümleler arasında kurulan ilişkilerle oluşturulmuştur.

-Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'nın Gücünü Öne Çıkaran Söylemler:

Demokratik Açılım Öncesi:

TSK, devletin resmi ideolojisinin kurucu aktörlerinden biridir. Askeri otorite rejim için oluşabilecek tehlikelere karşı sorun yaratan, toplumsal hukuk düzenini bozan kişiler, bu güvenlik güçleri tarafından etkisiz hale getirilir ve toplumsal düzen güvenli sınırlar dahilinde korunur.

TSK'dan sivil açılım. Genel Kurmay Başkanı İlker Başbuğ, Diyarbakır'a yaptığı ziyarette: “terörle mücadelede sivil toplum kuruluşlarının rolü önemli” açıklamasını yaptı. (05.09.2008)

Sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri İlker başbuğun Diyarbakır ziyaretini, “umut verici ve çok verimli” olarak değerlendirdi. (05.09.2008)

TSK, toplumsal hiyerarşik düzende halkın üzerinde yer alır ve koruyucu, güvenliği sağlayıcı ve denetleyici göreviyle üst düzey bir konuma sahiptir. Bu yüzden terörle mücadele konusunda ve terör

haberlerinde Orgeneral İlker Başbuğ'un açıklamaları önemlidir. TRT'nin haberlerinde bu en üst düzeydeki askeri yetkilinin halkın arasına karıştığı ve konumların eşitlenerek, hiyerarşinin ortadan kalktığı bir ortam resmedilmeye çalışılmıştır. Haber kaynağı olarak en üst düzey askeri yetkili olarak doğrudan alıntı ile görüşlerine yer verilen Orgeneral İlker Başbuğ'un terörle mücadele konusundaki söylemleri, haber metni içinde kodlanmakta ve kendisinin ve temsil ettiği kurumun toplumsal konumu güçlendirilmektedir.

Demokratik Açılım Sonrası:

Spiker: Ankara'da 222 şehit ailesiyle iftarda bir araya gelen Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ ise terörü bitireceklerini söyledi. (03.09.2009)

Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ: Elbette hepimizin acıları büyük, bu acıyı ancak yaşayan bilir bizlerin bu açıdan sorumluluğu grevi sizlerin bu acılarınızı hafifletebilmek, sizlerin bu büyük acısını derin acısını biraz hafiflete bilirsek her zaman bu işi mutlu eder. (03.09.2009)

Eleştirel çalışmaların, özellikle Frankfurt Okulu ve İngiliz Yeni Marxist çalışmalar ışığı altında televizyonda ideolojik pratiğin nasıl işlendiğine ilişkin saptamaları bulunmaktadır. Bu pratiklerden biri de "meşrulaştırma"dır. Meşrulaştırma, resmi ya da biçimsel onayın verilmesidir. Devletin güvenlik güçlerine ilişkin haberlerde bu ideolojik işlev benzer şekilde işler. Bu haberlerde devletin güvenlik gücüne dair bilgisi, yetkili bir kişi tarafından kodlanır (en üst askeri rütbeli düzeyinin temsilcisi olarak burada Genel Kurmay Başkanı Org. İlker Başbuğ) ve güç odağı olarak devleti merkeze alan söylemsel bir düzen geliştirilir. Demokratik açılım sürecinden sonra Genel Kurmay Başkanı Org. İlker Başbuğ'un açıklamaları, bu süreci destekler niteliktedir. Böylelikle demokratik açılım girişimleri, en üst askeri rütbeli düzeyinin temsilcisi tarafından da resmi biçimde onaylanır ve meşrulaştırılır.

-Terör Eylemleri ve Teröristlere İlişkin Söylemler:

Demokratik Açılım Öncesi:

Tarsus'ta 1 terörist, silah ve patlayıcı maddelerle birlikte ele geçirildi. (05.09.2008, TRT) Terör suçlularının eylemlerine ilişkin cümlelerde bu kişiler çoğunlukla aktif ajan olarak konumlandırılır. Devletin güvenlik gücünün temsilcilerinin eylem ve işlemleri ise, bu örnekte olduğu gibi, pasif cümleler aracılığıyla verilir. (ele geçirildi, etkisiz hale getirildi, tutuklandı, gibi...)

"Adı PKK Kongragel. Hedefi Türk Ulusu. Amacı Türkiye'nin kalkınmasını, vatandaşının refah düzeyinin yükselmesini engellemek. Sonuç, 35 bin kişinin ölümü, yaklaşık 300 milyar dolarlık kaynağın boşa gitmesi, çok sayıda insanımızın işsiz, yoksul, öğretmensiz, doktorsuz kalması." (05.09.2008) Bu haberde PKK terör örgütünün durum tanımı yapılmakta; 1984 yılından bu yana gerçekleşen fiili eylemlerin sonuçları sayısal verilerle desteklenerek verilmektedir. Haberlerde sayısal veri kullanımı, haberin inandırıcılığı açısından önem taşır ve haberin retorik yapısını güçlendirmektedir. Terörün yol açtığı olumsuzluklar, bu haberde ölümler, kayıplar, maddi kaynak ve terörün yaşandığı bölgelerin güvenli görülmemesi ve terör yüzünden bölgeden göç eden vatandaşların durumu, haber söyleminde örtük bir şekilde çerçevelendirilmiştir.

"Terör herkese kaybettiriyor. Türkiye 24 yılda 35 bin insanı kaybetti, 300 milyar dolar boşa gitti." (05.09.2008) 8 ayın bilançosu: "873 terörist etkisiz hale getirildi." (09.09.2008) Özellikle resmi bir söylemin içinden konuşan ve yine bu söylemin etrafında kapanan haberleriyle TRT, haber metinlerindeki retorikini sayısal veriler ve rakamlar kullanarak güçlendirmektedir. (35 bin kişinin ölümü, yaklaşık 300 milyar dolarlık kaynağın boşa gitmesi, 873 terörist etkisiz hale getirildi gibi)

Son bir haftada 11 terörist etkisiz hale getirildi. TSK'nın terörle olan mücadelede kararlılığı, terör örgütünü her gün eritiyor. (04.09.2008) Yine bu haberde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gücüne ve terörle mücadele konusundaki kararlılığına atıfta bulunulmuş ve TSK'nın güvenlik ve koruma görevini yerine getirdiği, terör örgütü gücünün zayıflatıldığı anlamına gelen "terör örgütünü her gün eritiyor" sözcükleriyle ifadelendirilmiştir.

"Şırnak'ta 4 terörist ölü ele geçirildi. Örgütten kaçan bir terörist Şırnak İdil'de teslim oldu." (11.09.2008)

Demokratik açılım süreci öncesinde terörist ve terör eylemlerine ilişkin yapılan haberlerin söyleminde genel eğilimin, egemen düzenin karşısında yer alan teröristlerin etkisiz hale getirildiği, örgütün gücünün zayıflatıldığı, eylemlerin bastırıldığı ve statükonun devamlılığını tehdit edecek herhangi bir girişimin devletin güvenlik güçleri tarafından engellendiği söylemleri hakim kılınmıştır.

Demokratik Açılım Sonrası;

Spiker: İletişim Daire Başkanı Tuğgeneral Metin Gürak terörle mücadele kapsamında bilgi verdi. Buna göre terör örgütünün sözde eylemsizlik kararı aldığı 13 Nisan'dan bu yana 45 çatışma meydana geldi. Aynı tarihten bu yana terör örgütüne çeşitli yerlere döşenen 116 adet el yapımı mayın etkisiz hale getirildi. 3 Temmuz'dan bu yana da 31 terörist teslim oldu. Bu teröristlerden 11'i serbest kaldı. 10'u tutuksuz yargılanmak üzere bırakıldı. 8 terörist tutuklandı. **(04.09.2009)**

Terör eylemlerine ve teröristlere yönelik yapılan bu tür açıklamalar, resmi birincil kaynaklar dayandırılarak üretilmekte ve resmi söylemin dışına çıkmadan verilmektedir. Demokratik açılım öncesi de sonrası da, terör ve terör eylemlerine ilişkin bilgilendirmede haber söylemleri benzer özellikleri taşımaktadır. Terörle mücadele kapsamında verilen bu bilgiler, devletin en üst askeri otoritesi Genelkurmay Başkanlığı'ndan yapılan açıklamalar, doğrudan aktarılmaktadır. Demokratik açılım sonrasında da öncesi gibi, terörle mücadelenin devam ettiği vurgusu yapılmakta, ayrıca teslim olan ve serbest bırakılan eylemcilere de yer verilmektedir. Bu durum terör örgütü üyelerinin pişman olup teslim oldukları takdirde, kötü muamele görmeyeceklerine dair örgüt üyelerini ikna edici bir söylemi içinde barındırmaktadır.

-Sivil Halk ve Terör Mağdurlarının Söylemleri:**Demokratik Açılım Öncesi;**

Tören boyunca "metin duruş sergileyen şehit yakınları", teröristlere en güzel cevabı verdi. Hainlere bir cevap da şehitlerin silah arkadaşlarından geldi. Bingöl'deki operasyonlarda 4 terörist ölü olarak ele geçirildi. **(03.09.2008)**

Spiker: Türk halkının terör karşısındaki tutumu hep tutarlı oldu. Toplum güç birliği yaptı. Hain saldırılardan etkilenenler hayata umutla sarıldı. Diyarbakır'daki saldırıdan sonra üniversite sınavında başarı gösteren Görkem Emre Öz'ü tüm Türkiye tanıdı. Son örnek ise, Güngören'deki patlamadan sonra ağır yaralanan Buse Haşal.

Altıyazı: İstanbul'dan teröre net mesaj: "Dimdik ayakta'yız" **(01.09.2008)** Terörden yara alan ve kayıp veren vatandaşların haberlerdeki temsilindeki ortaklık, yaşanan bu acılara ve kayıplara rağmen, "metanetli duruş ve hala ayakta'yız" mesajlarıdır. Terörden yara alanların hayata umutla sarılmaları takdir edilecek örnek bir davranış olarak temsil edilmektedir.

Demokratik Açılım Sonrası;

Şehidin babası Ramazan Güçlü metanetini korurken, kayınpederi İsmail Hakkı Topçu birlik ve beraberlik mesajı verdi. **(01.09.2009)**

İsmail Hakkı Topçu (şehit Babası): Öyle bir toplum haline gelmişiz ki kız kardeşimi vermişim, onlardan kız almışım, dayı olmuşum, yeğen olmuşum, amca olmuşum. Bu bize yetmez mi arkadaşlar. Bu ülkenin insanları bu ülkeye sahip çıkalım. **(01.09.2009)** Şehit yakınından gelen mesaj ise, ülkenin Kürt vatandaşlarıyla, Türk vatandaşlarıyla bir bütün olduğu, bir arada yaşayan iki halkın kardeşçe yaşaması çağrısı yinelenmiştir.

Spiker: Onlar terörle mücadelenin ön saflarında yer aldılar çok sayıda şehit verdiler. Hakkari'nin Jirki ve Baktas aşiretlerinin ileri gelenleri yaşanan olayların son bulmasını istiyor. Onlar demokratik açılım sürecini önemli bir fırsat olarak değerlendiriyorlar. Mehmet Adıyaman hayatının son 25 yılını Hakkari ve Şırnak kırsalında terör örgütü PKK ile mücadeleyle geçirdi. Mensubu olduğu Jirki aşiretiyle birlikte İran sınırında da terör örgütüne aman vermedi. Demokratik açılım süreci ile ilgili tartışmalar onları etkiledi. **(03.09.2009)**

Mehmet Adıyaman: Bu şekilde bu işe son vermeli. Bu iş barışla, anlaşmayla olur.

Spiker: Bektaş aşiretinin mensuplarıysa Şemdinli bölgesinde terör örgütüyle mücadele etti. Hakkari eski milletvekili Hakkı Töre, yaklaşık 600 köy korucusuyla vatan nöbeti tuttu. Bölgede yaşayan sivil halkın terörün en acımasız yüzünü yaşamış olmasına rağmen, demokratik açılım sürecine katkı verdiği demokratik açılım tartışmalarından sonraki dönemde süreci destekleyen cümle yapılarıyla haber söylemini güçlendirmektedir. Sivil halk tarafından Demokratik açılımı destekleyici haberlerin sayısındaki artış dikkat çekmiştir.

Hakkı Töre: Ne pahasına olursa olsun mutlaka bu işe bir çözüm bulsunlar. Yasal yoldan ne şekilde olursa olsun ama bir çözüm yapsınlar. **(03.09.2009)**

Spiker: Teröristlerle defalarca sıcak çatışmaya girmiş yaralanmış ve şehit vermiş aşiretin ileri gelenleri, sürecin kesinlikle devamından yana. Hakkari valisi Muammer Türker'de demokratik açılım süreci bölgede hayatın normalleşmesine katkı sağlayacağını söyledi.

Vali Muammer Türker: Hükümetin başlattığı açılım süreci bir taraftan demokratikleşmeye katkı sağlayacak diğer tarafta silahları susturacak ögüle bir beklenti var. **(03.09.2009)**

Bölge halkıyla yapılan görüşmelerde, bölgede yaşayan Kürt vatandaşların devletle ve askerle bir sorunu olmadıkları, terör örgütü PKK'nın kendilerinden ayrı değerlendirilmesini gerektiği söylemleri ön plan çıkmıştır.

Diyarbakır'ın Lice ilçesinde röportaj yapılan vatandaşlar: (07.09.2009)

....Demokrasi istiyoruz, özgürlük istiyoruz, barış istiyoruz biz.

....Kanayan yaraya bi parmak basmamız lazım. Artık yeter, nereye kadar.

....Hükümeti ben takdir ediyorum, cesaretili buluyorum.

....Niye analar ağlasın. Kürdü Türkü hepimiz Türk bayrağının altında yaşıyoruz. ...şeklindeki ifadeler, toplumsal uzlaşının ve barışın sağlanması adına atılmış bir adım olarak sürece ilişkin söze dökülen olumlu görüşlerdir. Bunlar demokratik açılım sürecine destek verenlerin sesidir.

Foucault'ya göre söylemin üretiminin en bilinen yolu 'dışlama' ve 'sınırlama ve uyumlu hale getirmedir'. Burada önemli olan rızanın üretilmesinde etkin olarak kullanılan bu araçların iletişim etkinlikleri içerisinde çoklu iletişim aygıtlarını kullanarak toplumsal rızanın sağlanmasıdır. Rızanın sağlanmasında etkili olan devletin ideolojik aygıtları iktidarın söylemini kullanarak özneleri şekillendirir, anlamlandırmanın işlevlerinden birisi de söylemin başvurduğu bu öznelerin inşa edilmesidir. Bu inşadan sonraki süreç ise, öznelerin ideolojik merkezlerce örgütlenmesi ve bilinçlerinin biçimlendirilmesidir, bu da ideolojiler arasında bir mücadelenin doğmasına neden olur (Çoban,2003:251). Teröre ilişkin haber metinleri kamu gündeminde ortak bir uzlaşım alanı yaratır. Bu örneklerde de ortak uzlaşım alanı haber söylemlerinde kendini göstermektedir.

-Terör Sorununun Çözümüne İlişkin Söylemler:

Demokratik Açılım Öncesi:

Demokratik açılım öncesi incelenen dönemde, terör sorunun çözümüne ilişkin herhangi bir söyleme rastlanmamıştır. Çözümünden ziyade daha çok çatışma haberleri, haber bültenlerinde yerini almıştır.

Demokratik Açılım Sonrası:

Her türlü tabriklerle karşılaşılabileceğini de belirten Başbakan sağduyulu olma çağrısı yaptı. (03.09.2009)

Erdoğan Türkiye'nin hangi kronik meselelerine el atsalar engellerle karşılaşıldığını söyledi. (05.09.2009)

Spiker: Demokratik açılımla ilgili herkesi dinlediklerini söyleyen Erdoğan, Baykal'dan cevap belediklerini müzakere edeceklerini ifade etti. (05.09.2009) Tüm bu haber örnekleri, terör sorunun çözümüne ilişkin adımların atıldığını gösteren ve toplumsal rıza üretiminin ve ortakduyunun sağlanabilmesi adına yapılmış girişimlerdir.

DTP genel başkanı Ahmet Türk barış sürecinin gündemden kalkmaması için ellerinden geleni yapacaklarını söyledi. (01.09.2009) Demokratik açılım tartışmalarının Kürt tarafını temsil eden taraf olan DTP 'nin de bu girişimi olumlu karşıladığı, üzerlerine düşeni yapacakları karşılıklı sorumluluk duygusuyla terörün sonlandırılmasına yönelik tavır sergileyecekleri bu haberin anlamsal inşasını oluşturmaktadır.

Demokratik açılım sürecine karşı duran, muhalefet partilerinin düşüncelerine de TRT söz vermiş, temsil hakkı tanımıştır.

Deniz Baykal: Şimdi bu nokta da başbakanın yaptığı açıklamada bizimle ilgili bir ilişki kurma ihtiyacı içinde olduğunu görüyorum. Bu sürecin hiçbir şekilde parçası olmayacağım sayın başbakanın bilgisine sunmak istiyorum. Sayın başbakan yanlış bir yola çıkmıştır. Bu yolda Türkiye'ye çok ciddi zararlar vermiştir bu gidişle daha da çok zararlar vermeye yönelmiştir. Bu yolculuğunda bizçi yol arkadaşı olarak bulamayacaktır. (05.09.2009)

MHP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Şandır: Bir çözüm önerisi istiyorsa kendisi öncelikle PKK'yı bitirsin, Kandil Dağına veya PKK destekçisi kim varsa ve nerdeyse orada onları bitirsin. (06.09.2009)

Spiker: Demokratik açılım sürecine bölge halkının desteği ise sürüyor. Adıyaman'da düzenlenen yürüyüşte süreç lehine sloganlar atıldı, şiddete dayalı uygulamaların bir sonuç getirmeyeceği vurgulandı. (06.09.2009) Yürüyüşte Türk-Kürt kardeşliğine yönelik atılan sloganlar, bölge halkının da terörü kınadığı, bu terörün durması isteğini ön plana çıkartmıştır. Bu haber söylemi bölgede yaşayan vatandaşların da demokratik süreci onayladıkları, bu sürece katıldıklarına dair anlamları içinde barındırır. Dolayısıyla 'rıza üretimi ve toplumsal uzlaşım' demokratik katılım sürecinin işleyişinde öne çıkan kavramlardır.

Spiker: Bölge halkı açılıma destek verenlerle vermeyenleri izliyor ve geleceğe ümitle bakıyor. Diyarbakır'ın Lice ilçesinde herkesin ağzından düşürmediği tekbir kelime var. "BARIŞ". (07.09.2009) Yine bölge halkının seslenişlerinden biri olan bu haber, "barış" çağrısı üzerine kurulmuştur.

Son olarak terörün çözümüne ilişkin Arınç'ın *AK Parti bundan geri dönmez. Sonuna kadar bizim için doğru olduğuna inandığımız bir projeyi bir devlet projesi olarak uygulayacağız ve Türkiye'yi barışa huzura kavuşturacağız.* (07.09.2009) sözleri, incelenen dönemde terörün sonlandırması için hedeflenen demokratik açılım sürecinin, bir devlet projesi olduğu, barış ve huzur ortamı için geri dönülemeyecek bir adım atıldığı birincil tanımlayıcılar dediğimiz bir devlet yetkilisinin ağzından verilerek haber söylemi bu çerçevede kapanmıştır.

Sonuç

Devlet, kendi söylemsel kuruluşlarında sınırlılıkları önemli ölçüde kendine dair bilgilere ve resmi ideolojisine dayanarak üretmektedir. Dolayısıyla devletin resmi televizyonu olması nedeniyle de TRT, bu söylemsel kuruluşu destekler nitelikte habercilik pratiğini yerine getirmektedir. Devletin bölünmez bütünlüğüne ve birliğine tehdit oluşturan terör eylemleri ve bunlara ilişkin haberler de, bu söylemsel düzenin yapısının açıkça işlediği haberlerdir. Dolayısıyla söylem içinde belli konu, ifade kalıpları ve sözcükler, belirleyici ve tanımlayıcı bir etkiyi barındırır. Dönem dönem bazı kavramlar ön plana çıkartılır; bazı kavramlar da geri planda bırakılarak tercih dışı bırakılır.

Dönem olarak Demokratik açılım sürecinin öncesinde ve sonrasında devlet televizyonun terörle ilgili haber söylemlerine karşılaştırma yaparak bakan bu çalışmada öncelikle her iki dönemin ortak paydasında bulunan sonuçta; devletin kendine dair bilgisinin üretilmesinde kendi kurumsal işleyiş bilgisinin tanımlanması, bu bilgi üretim alanında özne konumunda devletin belirlenmesi ve haberlerin tanım evreninde ve söyleminde devletin gücünün pekiştirilerek, demokratik bir ortamın hedeflenmesi belirginleşmektedir. Statükonun devamlılığına yönelik tehdit oluşturabilecek terörün, haberlerde söylemsel kalıplar içinde devletin denetim ve sınırlama mekanizmasını işleterek sınırlandırıcı bir yapıda sunulduğu görülmüştür. Bu kuruluş, haber dilinden görüntü kullanımına, ardalan bilgisinin sınırından, belli ideolojik seslenişlere kadar kendini söylem üzerinde üretmektedir.

Demokratik açılım sürecinin öncesinde; haber metinlerinde devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüne gönderme yapılmakta, devleti korumakla görevli Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ayrı bir önem atfedilmektedir. Her şeyin üstünde görülen "şehitlik mertebesi" şehit haberlerinde kullanılan dille kutsanmakta, haber metinlerinde bu egemen söylem içinde, toplumsal pratikler ve iktidar ilişkileri yeniden üretilmektedir. TRT'nin özellikle terör olaylarına ilişkin kullandığı haber dili ve söylemleri, statükonun ve devletin gücü ve iktidarının devamlılığı adına, önemli ipuçları sağlamaktadır. Demokratik açılım sürecinin öncesinde daha çok çatışma haberleri ile durum tanımı sınırlılığında bir haber söylemi hakimdir.

Demokratik açılım sürecinin sonrasında ise; demokratikleşme çabalarına yönelik ifadeler çoğunluktadır. Açılım sonrasında yapılan haberlerin genel referansı, demokratikleşme ve barış ortamı söylemleridir. Demokratikleşme açılımının ya da girişimlerinin bölünme ya da toplumsal dengeyi bozma tehlikesiyle, kontrollü olarak devreye sokulduğu haber söylemlerinde bulgulanmıştır. Bölünme tehdidinin bütün olarak tüm demokratik açılım süreci söylemlerine içkin bir mesele olarak var olduğunu, haber söylemlerine bunun örtük bir şekilde yansıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Devletin söyleminde farklı özneler tarafından aynı temaya ilişkin-ki bu tema demokratik açılım süreci- söylemlerin geliştirildiği ve haber pratiği içerisinde de bu temaların sıklıkla yinelandığı görülmüştür. Bu anlamda devlet söyleminde demokratikleşme öğeleri, çoğu zaman şimdiye kadar yaşanan acılara ve kayıplara dayandırılarak nedensellik ilkesi çerçevesinde sunulmuştur.

Araştırma sonucunda *Şehitlere yönelik haberler* başlığında incelenen söylemlerde özellikle şehit cenazelerinde devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne yapılan vurgu, her iki döneme ait temel söylem kalıbı olduğu ortaya çıkmıştır. Şehitlik mertebesine atfedilen değer, her iki dönemde de benzer söylemsel düzenekte verilmiştir. *Hükümetin Resmi Söylemi* başlığında demokratik açılım öncesi ve sonrasındaki dönemde hükümetin söylemleri karşılaştırılmış, resmi ideolojinin, statükonun devamlılığını destekleyen varolan haber söylemlerinin demokratik açılım sürecinin başlamasıyla birlikte özellikle hükümetin söylemlerinde toplumsal uzlaşıya çağrı mekanizması gibi işlediği, terör sorununa ilişkin

hükümetin çözüm odaklı ürettiği sözlere yer verildiği görülmüştür. Hükümet söylemlerinin, barış ortamı için toplumsal uzlaşa ve sağduyu kavramlarının öne çıkarılarak inşa edildiği bir söylemsel yapıda değiştiği gözlemlenmiştir. Yine devletin resmi ideolojisinin kurucu aktörlerinden biri olan, güvenliği sağlayıcı ve denetleyici göreviyle üst düzey bir konuma sahip kurum *Türk Silahlı Kuvvetleri*'nin demokratik açılım sonrasında terör sorunun sonlandırılması yönünde sorumluluk aldıklarını belirten haber söylemleriyle karşımıza çıktığı görülmüştür. TSK'nın bu süreci destekler nitelikteki açıklamaları dikkati çekmiş ve demokratik açılım girişimlerinin en üst askeri rütbeli düzeyinin temsilcileri tarafından da, resmi biçimde onaylandığı ve meşrulaştırıldığı ortaya çıkmıştır. *Terör eylemleri ve teröristlere ilişkin söylemlere bakıldığında*, demokratik açılım öncesi de sonrası da, terör ve terör eylemlerine ilişkin bilgilendirmede haber söylemlerinin benzer özellikleri taşıdığı görülmüştür. Terörle mücadele kapsamında terör eylemleri ve teröristlere ilişkin aktarılan bilgiler, devletin en üst askeri otoritesi tarafından yapılan açıklamalarla desteklenmiş, demokratik açılım sonrasında da öncesi gibi, terörle mücadelenin devam ettiği vurgusu yapılmıştır. *Sivil Halk ve Terör Mağdurlarının Söylemleri* 'ne bakıldığında terörden yara alan ve kayıp veren vatandaşların haberlerdeki temsilinde her iki döneme ait ortak ve benzer söylem, yaşanan acılara ve kayıplara rağmen, vatandaşların metanetli duruşuna yapılan vurgu ve "hala ayakta" mesajı içeren imalardır. Ancak, demokratik açılım süreci sonrasında yaşanan terör olaylarında mağdur olan vatandaşların, terör sorunun ancak barışla, anlaşmayla çözülebileceğine dair sözleri haber söylemlerinde öne çıkmış, demokratik açılım sürecini destekleyen cümle yapılarıyla haber söylemleri güçlendirilmiştir. TRT haberlerinde sivil halk tarafından demokratik açılımı destekleyici haberlerin sayısındaki artış dikkat çekmiştir. Haberlerde sivil halk, demokratik açılım sürecine destek verenlerin sesini temsil etmektedir. Demokratik açılım süreci sonrasında yer alan haber söylemlerinde, halkın da desteği alınıp toplumsal rıza sağlanarak, ortak bir uzlaşım alanı yaratılmaya çalışıldığı açık bir şekilde ifade edilmektedir. Son olarak *Terör Sorununun Çözümüne İlişkin Söylemler* başlığında incelenen haberlerde, demokratik açılım öncesi dönemde, terör sorunun çözümüne ilişkin herhangi bir söyleme rastlanmamıştır. Çözümde ziyade daha çok çatışma haberleri, haber bültenlerinde yerini alırken, demokratik açılım süreci sonrasında terör sorunun çözümüne ilişkin adımların atıldığını gösteren ve bölge halkının da çözüm için desteğini alan haber örnekleri saptanmıştır. Demokratik açılım sürecinin, bir devlet projesi olduğu, barış ve huzur ortamı için geri dönülemez bir adım atıldığı yine hükümet yetkilileri ve onların söylemleriyle vurgulanmıştır. Dolayısıyla barışın, sağduyunun, toplumsal rızanın ve toplumsal uzlaşımın demokratik katılım sürecinin işleyişinde terör sorununun çözümüne ilişkin öne çıkarılan kavramlar olduğu dikkati çekmiştir.

Demokratik açılım süreci öncesinde ve sonrasında TRT'nin haber söylemi bağlamında terör haberleri söylemlerinde herhangi bir değişiklik olup olmadığını araştıran bu çalışmada, özellikle hükümetin resmi söylemlerini, Türk Silahlı Kuvvetlerinin söylemlerini, Sivil halk ve terör mağdurlarının söylemlerini içeren haberlerde demokratik açılım sürecini destekleyen yönde bir değişiklik olduğu ortaya çıkmıştır. Bir başka ifadeyle, devletin resmi televizyon kanalı TRT'nin, sadece terör olaylarını kamuoyuna yansıtmakla kalmayıp, terör haberlerine ilişkin söylemsel işleyişini, devlet söylemi ve varolan siyasi iktidarın eylemlerini destekleyen, pekiştiren ve dolaşıma sokan kurumsal bir düzenek üzerinden sürdürdüğü sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

- Althusser, L. (1978) *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, İstanbul: İletişim Yayınları
- Avşar, Z. (2009) "Terörizmle Mücadele Stratejisi İçinde Medyanın Yeri Ne Olmalı?", **Terör ve Haber Söylemi**, Ed: Mustafa-Tülay Şeker, İstanbul:Literatürk
- Aytaç, Önder ve Bal, İhsan, (1996), "Medya ve Terörizm", **Yeni Türkiye Dergisi**, Medya Özel sayısı, 1996/12
- Canbulat, O.(2006) "Televizyonda Devlete İlişkin Haberlerin Söylemine Eleştirel Bir Bakış", **yayınlanmamış doktora tezi**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çoban, B. (2003). "Söylem, İdeoloji ve Eylem: İktidar ve Muhalefet Arasındaki Mücadeleyi Çözümleme Denemesi", **Söylem ve İdeoloji**, Haz: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, İstanbul: Su Yayınları
- Dursun, Ç. (2001). **Tv Haberlerinde İdeoloji**, Ankara: İmge Kitabevi

- Fairclough, N. (2003). "Dil ve İdeoloji," Çev: B. Çoban, **Söylem ve İdeoloji**, Haz: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, İstanbul: Su Yayınları
- Gramsci A. (1997) **Hapishane Defterleri**, 3. Baskı, Çev: Adnan Cemgil, İstanbul: Belge Yayınları
- İnal, A. (1995). "Yazılı Basın Haberlerinde Yapısal Yanlılık Sorunu", **Toplum ve Bilim**, Sayı:67, Ankara
- İnal, A. (1996) **Haberi Okumak**, İstanbul: Temuçin Yayınları
- İnal, A. (1997) "Haber Metinlerine Eleştirel Bir Bakış: Temel Sorunlar ve Örnek Çalışmalar", **A.Ü. İletişim Fakültesi Yıllık 1994**
- Mumby, Dennis K. (2004) "İdeoloji ve Anlamların Toplumsal İnşası : Bir İletişim Bakış Açısı", Çev. ; Çiler Dursun, **Doğu Batı İdeolojiler-3**, Sayı:30, Ankara
- Onay, Yaşar. (2009) **Etki Odaklı Hareket Terör**, İstanbul:Yeni Yüzyıl Yayınları
- Özer, Ö. (1999) "Haber Söylemi: Türk-Yunan İlişkilerine Yönelik Haberlerin Türk Basınında Sunumu", **Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Ankara
- Shoemaker, P. ve Reese, S.D. (1997) "İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi", **Medya Kültür Siyaset**, Der ve Çev. Süleyman İrvan, Ankara: Ark Yayınları
- Topçuoğlu, Abdullah (1992) "Terör Karşısında Kitle İletişim Araçları", **Yeni Forum Dergisi**, Haziran
- Üşür, S.S (1997) **İdeolojinin Serüveni "Yanlı Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme"**, Ankara: İmge Kitabevi
- Van Dijk T.A. (1988) **News as Discourse**, Lawrence Earlbaum Associates Publication, New Jersey.
- Van Dijk T.A. (2007) "Medya İçerikleri, Bir Söylem Olarak Haberin Disiplinlerarası Çözümlemesi", **Medya Metinlerini Çözümlemek**, Ümit Atabek (çev.), Gülseren Şendur Atabek ve Ümit Atabek (der.), Ankara: Siyasal Kitabevi Yayınları
- Yağcıoğlu, S.(2002) "Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım", **1990 Sonrası Laik Antilaik Çatışmasında Farklı Söylemler**, İzmir: Dokuz Eylül Yay.